

NAŠE POTREBE PO MOBILNOSTI IZ DNEVA V DAN NARAŠČAJO: PELJATI SE MORAMO V ŠOLO, OD ČASA DO ČASA ITI NA POČITNICE, SKOČITI NA KAKŠNO ZABAVO ALI SE RAZVAJATI Z NAKUPOVANJEM. VSE BI BILO LEPO IN PRAV, ČE LE NE BI VELIK DEL NAŠE MOBILNOSTI ZA SEBOJ PUŠČAL STRAHOTNIH OKOLJSKIH ODTISOV.

Motoriziran promet v Sloveniji dnevno povzroči nastanek okoli 140 ton emisij CO, 100 kg svinca, več kot 10 000 ton emisij CO₂, 70 ton NOX in 4 tone SO₂! Problematičen je porast rabe avtomobila. Avtomobil nam v reklamah predstavljajo kot neomejeno svobodo premikanja. Toda takšna slika mobilnosti je varljiva, saj vse pogosteje stojimo v zastojih in se ne premikamo. Razen tega so stroški ogromni: če seštejemo amortizacijo avtomobila, zavarovanje, davke, popravila in gorivo, pridemo pri povprečnem avtomobilu na kakšnih 2000 EUR letno. Ta avtomobil uporabljamo v povprečju pol ure na dan, preostanek časa je avtomobil nemobilen in zaseda prostor. V polovici primerov avtomobil uporabljamo za vožnje, krajše od 5 km, kar je razdalja, ki jo zlahka prekolesarimo ali celo prepešačimo!

V PORTOROŽ NA KAVO?

Promet prispeva okoli petino toplogrednih plinov, ki uničujejo naše podnebje. Če želimo ravnati odgovorno in spoštovati gospodarske, socialne in naravne omejitve ter upoštevati potrebe prihodnjih generacij, se moramo nad svojo mobilnostjo krepko zamisliti. V ceno prevoza niso vključeni stroški, ki nastanejo z onesnaževanjem ozračja, zato svojim zanamcem dobesedno krademo njihovo pravico do čistega zraka, stabilnega podnebja in neokrnjenega naravnega prostora. Razen tega ima promet še številne druge nezaželene stranske učinke, kot so hrup, zastoji ali zdravstvene težave. Potovanje z avtom iz Ljubljane v Portorož zgolj na kavo je s tega vidika neodgovorno, predvsem pa ni pravično do naših zanamcev. Seveda ne gre za to, da se povsem odpovemo mobilnosti, temveč jo nekoliko omejimo ter predvsem zamenjamo svoje navade in prevozna sredstva.

TRAJNOSTNA MOBILNOST

KAJ LAHKO SAMI NAREDIMO

Trajnostna mobilnost pomeni zagotavljanje učinkovite in enakopravne mobilnosti za vse, ob minimalnih nezaželenih stranskih učinkih. Z drugimi besedami: zadovoljiti potrebe vseh ljudi po mobilnosti in obenem zmanjšati promet. Za to obstaja kar nekaj načinov.

- ★ Prvi korak k trajnostni mobilnosti je zmanjšati svojo potrebo po mobilnosti. Ali je res nujno, da oblačila kupujemo npr. v Trstu, Celovcu ali kje še dlje? Ali so enotedenske počitnice npr. v Aziji vredne onesnaževanja, ki ga povzroči letalski prevoz? Ali se za eno kavo splača voziti iz Ljubljane na Obalo? Preden se podamo na pot, poskušajmo najprej ugotoviti, ali res ni drugega načina za zadovoljitev teh potreb.
- ★ Naslednji korak v smeri trajnostne mobilnosti je uporaba kolesa. Kolo je optimalno prevozno sredstvo za premagovanje kratkih in daljših relacij. Ne povzroča emisij in zahteva mnogo manj prostora v primerjavi z drugimi prevoznimi sredstvi. Kolesarjenje ima lahko več koristi: nižji stroški za prevoz, manj zastojev, večji neodvisnost in dostopnost, redna rekreacija in boljše zdravstveno stanje.
- ★ Tretji korak je raba javnega prevoza. Zaradi nekaterega ali celo neobstoječega javnega potniškega prometa je v Sloveniji več kot tri četrtine zasebnih potovanj opravljenih z avtomobilom. Naloga vseh nas je, da podpiramo posodobitev sistema javnega

prevoza. Usedimo se na vlak ali avtobus za pot v šolo ali na faks, pojdimo na izlet ali počitnice z javnim prevozom, naučimo se kombinirati osebni prevoz z javnim in – seveda – zahtevamo od svojih politikov, da oblikujejo kakovosten javni prevoz.

- ★ Četrti korak je nakup lokalno proizvedenih dobrin. Kilometri poti, ki jih blago prevozi, da se pripelje do naših trgovin, pa tudi kilometri, ki jih mi sami prevalimo, da se pripeljemo do trgovin, se lahko 'prevedejo' v veliko porabo energije, onesnaženje, zastoje, zdravstvene težave in prometne nesreče. Zato se pri nakupu vedno pozanimajmo, po kakšni poti je izdelek prišel do police. Če je le mogoče, izberimo izdelek, ki je izdelan lokalno.
- ★ Ker pa se nekateri jeklenemu konjičku kar težko odpovedo ali pa so zaradi pomanjkanja javnega prevoza ali narave svojega dela vezani na rabo avtomobila, je peti korak omejitev avtomobilskih izpustov. To se lahko naredi bodisi z učinkovitim vozilom bodisi z učinkovito vožnjo. Ker na tem mestu ni prostora za predstavitev številnih nasvetov za učinkovito vožnjo, vas vabimo k ogledu strani www.focus.si (poglavje Mobilnost).

Od 16. do 22. septembra 2007 se bodo v okviru evropskega tedna mobilnosti nekatera središča mest in krajev po Sloveniji spremenila v vrelišča živahnih dejavnosti, katerih namen je utišati promet in vrniti ulice ljudem. Na voljo bodo delavnice, predstave, drugi brezplačni dogodki in nagrade.

- ★ www.mobilityweek.eu
- ★ www.dba.mop.gov.si

TEDEN MOBILNOSTI Z VLAKOM

Avstrijske in Slovenske železnice bodo ob Evropskemu tednu mobilnosti ponudile posebej ugodne vozovnice. Vsi potniki, ki se bodo v času od 16. do 22. septembra 2007 odločili potovati v Avstrijo, bodo lahko kupili vozovnico s kar 50 % popustom za vožnjo po progah obeh železniških uprav. Ugodnost velja za povratna potovanja z vsemi vrstami vlakov (1. ali 2. razred), razen s posebnimi. Na Slovenskih železnicah se vozovnice prodajajo v PIC-ih in Info centrih (Ljubljana, Maribor, Celje, Koper). Informacije o voznem redu dobiš na www.slo-zeleznice.si ali na potnik.info@slo-zeleznice.si. Gradec, Dunaj, Salzburg in ostali, tudi manj znani kraji, te čakajo - izkoristi priložnost za izlet!

PERU, VELIKA OBMORSKA DRŽAVA V JUŽNI AMERIKI, POSTAVLJENA NA TEMELJIH STAREGA INKOVSKEGA IMPERIJA. TAKO KOT V MNOGOKATERI DRŽAVI PA TUDI V TEJ NI VSE TAKO KOT NA PRIJAZNEM POKRAJINSKEM AKVARELU. KJER SO LJUDJE, JE TUDI REVŠČINA. KJER JE REVŠČINA, JE BOJ ZA PREŽIVETJE. KJER JE BOJ ZA PREŽIVETJE, JE IZKORIŠČANJE ŠIBKEJŠIH. ŠIBKEJŠE SO V TEM PRIMERU, MED MNOGIMI DRUGIMI, "NEVIDNE DEKLICE".

To so dekleta, ki so jih socialne razmere prisilile, da so v zgodnjem otroštvu zapustile podeželske domove in odšle v večja mesta s trebuhom za kruhom. Pogosto se zaposlijo kot hišne pomočnice, varuške, čistilke in podobno. Ker poznajo samo avtohtoni jezik podeželja in ne razumejo špansko, ne poznajo svojih pravic in so hitro tarča izkoriščanja, spolnega, fizičnega in verbalnega. Pogosto pridejo brez dokumentov in zato ne morejo v šolo, tiste redke, ki jim uspe priti v izobraževalni sistem, pa so deležne opustošenega programa večernih šol in pomanjkanja časa za učenje, saj ga delodajalci redko odobrijo.

OTROŠTVO V KUHINJI

V Peruju takšna usoda doleti 5 % vseh mladih deklet. Glede na to, da je država velika, je takšnih otrok veliko. Pravzaprav okrog 560.000 (raje več kot manj, podatek ni ravno svež). Ena izmed njih je bila tudi Josefina Condori Quispe. Rojena je bila v siromašnem Patambucu v južnem Peruju. Po smrti očeta je z osmimi leti zapustila dom in odšla k sorodnikom v Limo, kjer je delala kot služkinja in varuška. Njen bratranec se ni obnašal prav nič sorodniško in zato Josefina ni bila deležna pravega otroštva in izobrazbe, bila je le še ena delavka več. Pri dvanajstih ga je vendarle uspela prepričati in šla v šolo. Diplomirala je pri štiriindvajsetih letih. V tem času je delala pri mnogih družinah, marsikatera jo je izkoriščala.

JOSEFININ BOJ

Njen boj proti zlorabi deklic se je začel pri osemnajstih, ko se je začela udeleževati sestankov skupine domačih delavk. Z leti je razvila lastne programe za pomoč in pomagala pri ustanovitvi CAITH-a (center za pomoč delavkam v Cuscu). Josefina je iz lastne izkušnje razvila idejo, kako pomagati ljudem z njeno usodo. Ustanovila je dom, ki pripravlja dekleta na prihodnost, jim omogoča izobrazbo, zdravstveno oskrbo in delovne izkušnje. Zatakne pa se že na začetku. Za obiskovanje šole dekleta potrebujejo dokumente. Ker se mnoge ne spomnijo, kje živijo ali kako se pišejo, je to včasih zahtevna naloga. Josefina jih pogosto spremlja in jim pomaga poiskati dom. Vrnitev v domačo vas je zanje spodbudna, četudi tam ne morejo ostati. Poleg tega Josefina stopi v stik z lokalnimi veljaki, ki ji pomagajo pri nadaljnjem iskanju identitet nevidnih deklic. Ko imajo deklice dokumente, se začnejo udeleževati jutranjega izobraževanja. Popoldan se vrnejo v dom, kjer preživijo ostanek dneva ob opravljanju vsakodnevnih aktivnosti, bodisi pranju perila, igranju, gledanju tv ... Poleg tega se usposablja za opravljanje domačih opravil, kar je dobrodošlo pri iskanju službe.

CHANGEMAKERS:

JOSEFINA in "nevidne deklice"

Josefina spodbuja udeležbo deklet na narodnih in mednarodnih dogodkih na temo otrok delavcev. V Peruju že obstaja gibanje, ki se zavzema za njihove pravice, vendar se je do nedavnega ukvarjalo z veliko bolj osvetljeno problematiko dečkov s ceste, nevidne deklice pa so ostajale v ozadju. S pomočjo njihovega sodelovanja Josefina organizira lastne dogodke, forume in kampanje ter tako o izkoriščanju nedoraslih deklic seznanja javnost, institucije za pomoč otrokom in vlado.

OD KJE PA FINANCE

Dokler ne najdejo službe, dekleta delajo v CAITH-ovem hotelu, poleg tega pridobivajo razne delovne izkušnje še v manjši pekarni in pralnici. Pekarna in pralnica, tako kot hotel, služita tudi za financiranje programa za pomoč nevidnim deklicam. Josefina zaposluje dekleta, ki so predana projektu, da ji pomagajo zbrujati javno zavest o zlorabi otrokovih pravic, širiti njeno dejavnost in zbirati podporo ter sredstva. Josefina Condori Quispe je zagovornica človekovih pravic. Je edina, ki se je v Peruju začela ukvarjati z nevidnimi deklicami. Je tista, ki opozarja na prepogost pojav otroškega dela in pritiska na javnost, naj bolje ščiti "nevidno skupnost". Njen projekt je bil leta 2000 izbran v organizaciji Ashoka. Josefina je 'changemaker'.

- ★ www.ashoka.org/node/3729
- ★ www.travelchannel.co.uk/ontv/programmeAtoZ/pioneers.htm
- ★ <http://news.nacla.org/2007/04/24/help-wanted-domestic-workers-in-peru>
- ★ www.antislavery.org (childlabour)

Serge: "ZAME JE BILA ODDAJA PROŠNJE ZA AZIL LOTERIJA"

intervju: SERGE IN ALEKSEY

NIHČE IZMED NAS SI NE ŽELI BITI BEGUNEC V TUJI DEŽELI. PA VENDAR SE TO LAHKO ZGODI VSAKOMUR. NA SVETU JE VEČ 10 MILIJONOV BEGUNCEV IN DRUGIH NA SILO RAZSELJENI LJUDI. ZA BEGUNCE ZAPUSTITI DOM NI PROSTVOLJNA IZBIRA, TEMVEČ SE, IZGNANI IZ SVOJIH VASI IN MEST TER LOČENI OD SVOJIH DRUŽIN ZARADI KONFLIKTOV ALI PREGANJANJA, PRESELJUJEJO ZARADI ISKANJA VARNOSTI. VEČINOMA SE NIKOLI VEČ NE MOREJO VRNITI DOMOV. IN MED NJIMI SO TUDI MLADI IN OTROCI. V NAŠI VSAKDANJI RUTINI NA TO POGOSTO POZABLJAMO IN PRESLIŠIMO ZGODBE BEGUNCEV. TOKRAT BOMO PREDSTAVILI DVE TAKI ZGODBI.

SERGE, 19-LETNI BEGUNEC DOMA IZ KAMERUNA, LETOS PREŽIVLJA ŽE TRETJE LETO V SLOVENIJI. KO JE ODŠEL IZ AFRIKE, NI VEDEL, KAM GA BO ZANESLO. PRED TEM NI NIKOLI SLIŠAL ZA SLOVENIJO. PRAVI, DA SI GLEDE SLOVENIJE IN ŽIVLJENJA TUKAJ NI DELAL NIKAKRŠNIH ILUZIJ.

”Če nekaj pričakuješ, si potem zelo razočaran, če se ne uresniči. Zame je bila oddaja prošnje za azil loterija. Prva stvar, če se želiš uspešno vključiti v družbo, je, da se naučiš jezika in komunikacije. Če želiš nekje živeti, se moraš seveda znati sporazumeti s ljudmi.”

Vendar pa to ni tako enostavno. Serge je potožil, da je slovenski jezik popolnoma drugačen od njegovega in po vrhu še zelo težaven. Meni, da v Sloveniji ni dovolj dobro poskrbljeno za učenje jezika. Opozoril je na razliko med slovenskimi učenci, ki imajo v šoli vsak dan na urniku slovenski jezik, medtem ko imajo begunci na voljo zgolj 300 ur, da se sploh naučijo osnov.

DRUGA TEŽAVA PA JE NAJTI STANOVANJE. VEČINA STANODAJALCEV ŽELI DOBITI DENAR VNAPREJ, MEDTEM KO SO BEGUNCI DENARNE POMOČI DELEŽNI ŠELE PO VSELITVI.

”Pomemben del integracije je, da imaš prostor za spanje ... da greš domov in lahko premišljuješ. Že vam je težko najti stanovanje, kaj šele meni.”

Stanovanja si ni našel sam, pomagali so mu na Slovenski filantropiji. Do njega pa je prišel zgolj po srečnem naključju, saj lastnica stanovanja ni oddajala, vendar se je odločila, da mu priskoči na pomoč. Svojo stanodajalko zelo spoštuje in pravi, da ni veliko takih ljudi. Pravi tudi, da je razumevajoča in ga nikoli ne priganja, da pohiti s plačilom. Denarja namreč ne dobi vedno dovolj zgodaj.

SLOVENCISIMO RAVNO ODPRT NAROD, TUDI NISMO VAJENI VIDEVATI TEMNOPOLTIH OSEB, VENDAR NAS PRI TEM RAZUME.

”Ste iz nekdanje Jugoslavije in od razpada je minilo zgolj 20 let. Potrebujete čas, da se privadite novemu sistemu in postanete bolj odprti. Kadar me ljudje vidijo, me gledajo postrani, nekateri se celo bojijo, da jim bom kaj storil. Vendar jih razumem, saj nas nikoli niso videli. Razen v filmih, pa še tam smo predstavljeni kot morilci ali preprodajalci, zato si nas tudi večina predstavlja tako.”

KLJUB TEMU GA NE MOTI, ČE LJUDJE STRMIJO VANJ.

”Zaradi tega mi ni neprijetno. Sem nogometni igralec in vem, da me ljudje morajo gledati. Vem pa, da je vam zelo neprijetno, če kdo gleda vas. Takoj se sprašujete: Zakaj me pa sedaj ta gleda?” Drugače pa nima kakšnih posebno negativnih in neprijetnih izkušenj.

NJEGOVA NAJVEČJA LJUBEZEN JE NOGOMET. USNJENA ŽOGA JE ODIGRALA POMEMBNO VLOGO PRI NJEGOVEM VKLJUČEVANJU V DRUŽBO, SAJ JE TAKO SPOZNAL MNOGO PRIJATELJEV.

”Moje sanje so, da postanem profesionalni nogometaš. Igranje nogometa me zares razveseljuje, zaradi njega se ne počutim osamljenega.”

ŽAL PA V SLOVENIJI ZGOLJ Z BRANJEM ŽOGE NI MOGOČE PREŽIVETI.

”Klubi te kontaktirajo samo, če hočejo sebi dobro. Ne zanima jih igralec – kje živi, kaj je, kako preživi ... Vse, kar jih zanima, je, kako se igralec obnese na igrišču.”

DRUGE ZAPOSLOTIVTE TA TRENUTEK NIMA. PREŽIVLJA SE Z DENARJEM, KI GA DOBI OD SOCIALNE POMOČI. DRUGO LETO NAMERAVA PRIČETI S ŠTUDIJEM.

ŽELI SI ŠTUDIRATI PSIHLOGIJO.

»Prijatelj me je posvaril, da je študij zelo zahteven, ampak to še ne pomeni, da je nemogoče. Res si želim biti psiholog. Rad bi se pogovarjal z ljudmi in jih razumel.»

Vendar pa ga pred sprejemom na fakulteto čaka še ena ovira – pridobiti mora zdravniško potrdilo. Pred kratkim je bil pri zdravniku, vendar zaradi dolge čakalne dobe ni prišel na vrsto. Pravi, da zdravnike in ostalo bolniško osebje bolj kot ljudje zanimajo papirji in ostala birokracija.

DRŽAVA PO NJEGOVEM NIMA DOVOLJ POSLUHA ZA BEGUNCE.

»Ljudje, ki predstavljajo vašo državo, se ne zavedajo, kako je brez hrane in strehe nad glavo. Tega se ne zavedaš, dokler nisi sam del tega.»

ALEKSEY JE 34-LETNI BEGUNEC IZ UZBEKISTANA, OD KODER JE POBEGNIL PRED ŠTIRIMI LETI. SPRVA SE JE PODAL V RUSIJO, KJER JE OBISKAL TURISTIČNO AGENCIJO. ZANIMALO GA JE, V KATERO DRŽAVO LAHKO ODPOTUJE KOT TURIST. IN TAKO JE POVSEM LEGALNO ODPOTOVAL V SLOVENIJO IN TU ZAPROSIL ZA AZIL.

»Zadnje leto pred pobegom iz moje države je bilo res težko. Izgubil sem vse. V Sloveniji sem se sprva samo sproščal in nisem mislil na preteklost. Ko imaš za seboj tako izkušnjo, lahko bolj pozitivno gledaš v prihodnost.»

TU SE NE POČUTI OGROŽENEGA.

»Tukaj je toliko kriminala kot v raju. Ponoči se lahko odpravim kamorkoli, v Vevče, Fužine ali na Dolgi most, povsod je mirno, medtem ko je v moji deželi zelo nevarno.»

POVEDAL JE, DA NE OPAZI VELIKE KULTURNE RAZLIKE, ZATO SE MU NI BILO TEŽKO PRILAGODITI NAŠEMU NAČINU ŽIVLJENJA. VČLANIL SE JE V JUDOVSKO SKUPINO, KI IGRA POMEMBNO VLOGO PRI NJEGOVI INTEGRACIJI V DRUŽBO, TAM PA JE SPOZNAL TUDI VELIKO PRIJATELJEV.

»Družimo se ob vseh praznikih, skupaj gremo na morje in na festivale, skupaj praznujemo novo leto.»

Za Slovence pravi, da »so razumevajoči, prijazni in prijateljski, ampak malo preveč zaprti.»

PO NJEGOVEM MNENJU JE ZA USPEŠNO INTEGRACIJO KLJUČNO ZNANJE JEZIKA. TEČAJ OBISKUJE ŠELE ZADNJA DVA MESECA, NANJ PA JE MORAL ČAKATI KAR TRI MESECE. ZNANJE JEZIKA POTREBUJE, TUDI ČE SE ŽELI VPISATI V ŠOLO.

»Dokler nisem imel statusa, se nisem mogel učiti jezika na tečaju, zato sem se pogosto pogovarjal s prostovoljkami v azilnem domu. Svetovalka na zavodu za zaposlovanje mi je predlagala, naj se vpišem v kakšno poklicno šolo, na primer v šolo za servisiranje računalnikov, kar sem počel tudi pred prihodom v Slovenijo.»

Pri iskanju stanovanja so mu priskočili na pomoč na Slovenski filantropiji in mu omogočili, da je pri njih lahko pregledoval oglase in brezplačno uporabljal telefon in internet. Dejstvo, da je tujec, mu ni predstavljalo večjih težav pri iskanju stanovanja. Težava je v začasnem in stalnem prebivališču. Kot begunec mora nujno navesti stalno prebivališče,

medtem ko večina stanodajalcev stanovanje raje ponudi tistemu, ki ga bo prijavil kot začasno prebivališče.

KO JE KONČNO PRIŠEL DO STANOVANJA, SE JE POJAVIL DRUG PROBLEM.

»Prva dva meseca je potrebno plačati vnaprej. Center za integracijo mi ne more denarno pomagati brez pogodbe, jaz pa ne morem dobiti pogodbe, če nimam denarja – to je začaran krog.»

TEŽAVE NASTAJAJO TUDI, KER NIMA ZDRAVSTVENEGA ZAVAROVANJA, AMPAK LE POTRDILO, DA BO STROŠKE ZDRAVLJENJA POVRNILO MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE (MNZ). ZOBOZDRAVNIK GA JE ODSLOVIL, KER MU MNZ MENDA NAZADNJE NI POVRNILO STROŠKOV ZDRAVLJENJA, ZATO SE JE ODLOČIL, DA BEGUNCEV NE BO VEČ SPREJEMAL.

»Najslabše je pri zdravstvenem zavarovanju in denarni pomoči. Trenutno ne morem delati, ker jezika ne obvladam dovolj dobro. Od socialne pomoči pa dobim le dobrih 300 evrov. Polovico plačam za stanovanje, 170 evrov pa gre za hrano in ostale stroške, kar je res težko.»

OMENIL JE, DA JE AVSTRALSKA VLADA POVSEM DRUGAČE POSKRBELA ZA NJEGOVEGA PRIJATELJA, KI JE ZBEŽAL TJA.

»Ima psa in vlada mu je mesečno za njegovo vzdrževanje plačala 300 evrov. Pa sem mu rekel, ali se zaveda, da jaz prejmem toliko denarja kot njegov pes?»

TRENTNO NI ZAPOSLEN, VENDAR JE PRIJAVLJEN NA ZAVODU ZA ZAPOSLOVANJE.

»Če si tujec in ne govoriš dobro slovensko, se lahko zaposliš samo kot čistilec, vzdrževalec ali kaj podobnega, kjer ne govoriš veliko.»

POLEG TEGA GA SKRBI, KER JE TAKŠNO DELO ZELO SLABO PLAČANO, SLABŠE OD SOCIALNE PODPORE, KI JO PREJEMA SEDAJ.

»Zelo dobro bi bilo, če bi lahko delal tako kot študenti. Lahko bi delal nekaj ur na dan in ne bi izgubil denarne pomoči, ki jo prejmem. Tega seveda ne bi počel celo življenje, samo začasno, ker se moram učiti.»

Pravi, da želi nekaj narediti iz sebe. »V moji državi sem bil nekdo,« tu pa mora zopet začeti na dnu. V naslednjih letih želi končati šolo, si poiskati delo in se vpisati na fakulteto. Njegove sanje so, da bi nekoč ustanovil svoje podjetje. Zanima ga predvsem internet, »ker je v Sloveniji to področje še v povojih in imam tako prostor, kjer lahko začnem.»

PRIDRUŽI SE PROSTOVOLJKAM IN PROSTOVOLJCEM!

Bi rad spoznal zanimive kulture, jezike, navade, običaje, predvsem pa ljudi? Bi rad beguncem in prosičcem za azil pomagal pri vključevanju v slovensko družbo? Pridruži se prostovoljkam in prostovoljcem **SLOVENSKE FILANTROPIJE!**

Begunec in prosičec za azil lahko pomaga pri njihovem šolskem delu, jih uči slovenščino, greš skupaj z njimi na izlete, na bazen, v kino, z njimi ustvarjaš na različnih delavnicah, se pogovarjaš in zabavaš.

Pokliči na 01 430 12 88 ali piši na info@filantropija.org ali se oglasi na Slovenski filantropija, Poljanska cesta 12, Ljubljana.

BODI TAM, KJER SE KAJ PROSTOVOLJSKEGA DOGAJA!

Aleksey:

»TUKAJ JE TOLIKO KRIMINALA kot v raju«

ZIVLJENJA za 4 dcl

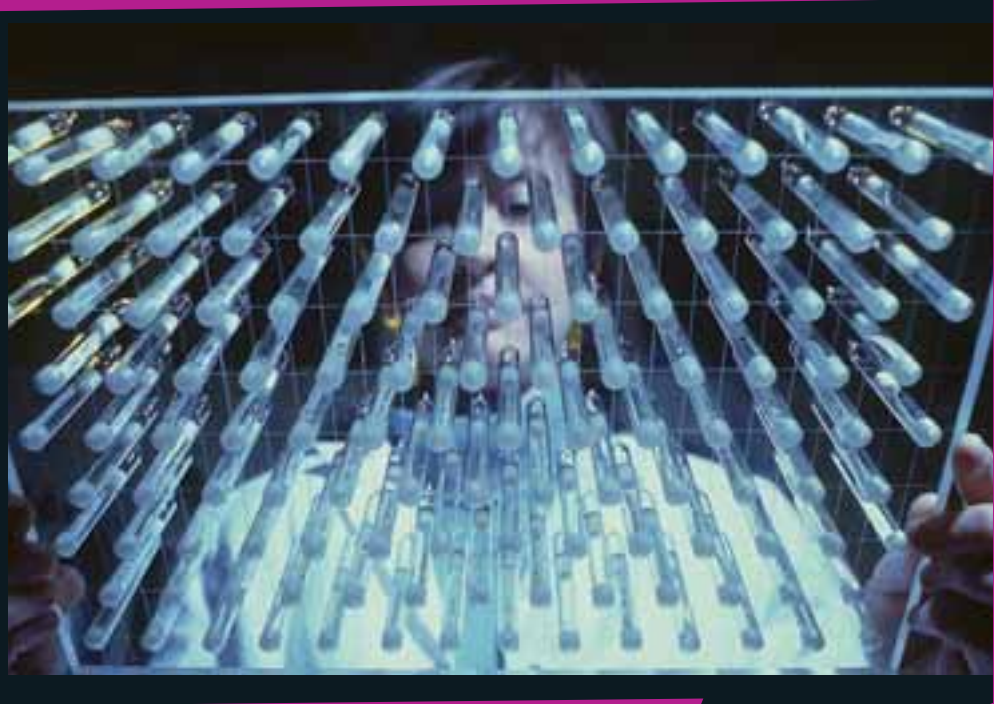
TE KDAJ ZAGRABI, DA BI STORIL NEKAJ, KAR TI SICER NE BI PRINESLO NOBENE PRAKTIČNE KORISTI, BI PA KORISTILO KOMU DRUGEMU? SE KDAJ SPREHAJAŠ MIMO FILANTROPSKIH OGLASOV IN RAZMIŠLJAŠ, KAKO BI TUDI SAM DAROVAL DENAR, A KAJ, KO JE TVOJ ŽEP PREPLITEV? OBSTAJA OBLIKA ČLOVEKOLJUBNE POMOČI, KI TE BO STALA LE NEKAJ ČASA IN MALCE POGUMA. IN BREZ KATERE NAŠE ZDRAVSTVO NE MORE.

Govorim o krvodajstvu, ki pomeni veliko pomoč bolnim in poškodovanim in je tudi nikoli ni preveč – za eno srčno operacijo je potrebnih 6 krvodajalcev. In za darovalca je tako rekoč brezplačna in zelo preprosta. Možnosti sta dve: ali se priključiš razpisani krvodajalski akciji (prireja jih Rdeči križ Slovenije – www.rks.si) v tvojem kraju, na tvoji šoli ali celo delovnem mestu, ali pa primeš pod roko par prijateljev in se sami odpravite na Zavod RS za transfuzijsko medicino (www.ztm.si). Pogoj za krvodajalstvo so zdravje, polnoletnost (vendar manj kot 65 let) ter teža nad 50 kil. Pred odvzemom je pomembno tudi, da popiješ dovolj tekočine in poješ nemasten obrok hrane.

SHUŠŠAJ 4 DEKAGRAME TAKOJ!

Ko si zbral pogum in se znašel na ZTM-ju, se moraš najprej registrirati. Zapišejo si tvoje podatke in ti izdajo papir z njimi, ki te nato spremlja vse do samega odvzema, ki je šele četrti korak v celem postopku. Prvi je obisk laboratorija, kjer te zbedejo v prst in ti vzamejo 2 vzorca krvi. Prvega v treh kapljicah nanesejo na papir in ga zmešajo s pisanimi tekočinami ter tako določijo tvojo skupino. Drugega prepustijo posebni aparaturi za ugotavljanje količine hemoglobina v krvi oziroma kakovosti krvi. Če imaš hemoglobina premalo, krvi sicer ne moreš darovati, vseeno pa te povabijo na pogovor z zdravnikom in malico. Če je s tvojo krvjo vse v redu, se lahko lotiš vprašalnika, kjer odgovarjaš na vprašanja o boleznih, morebitnih potovalnih okužbah in spolnih praksah, na koncu pa ti izmerijo še pritisk. Če si krvodajalec začetnik, jemlješ kakšna zdravila ali se je na tvojem vprašalniku pokazalo kako tveganje, te napotijo še na pogovor z zdravnikom. Ta se nato odloči, ali si primeren za krvodajalca ali ne. Če si, sledi še zadnji veliki korak – dejanski odvzem.

Ko se zaviješ v belo haljo in dobiš številko za odvzem, se kaj hitro znajdeš na udobnem ležalniku, z iglo v žili, in če si prav pogumne vrste, lahko opazuješ, kako ti štirje (in pol)

decilitri te dragocene tekočine odtekajo v vrečko, vmes pa so z njo napolnjene še 4 epruvetke, ki služijo testiranjem. Kri je po odvzemu predelana v krvne pripravke, ki vsebujejo posamezne sestavine krvi in plazmo. Po ključnih desetih minutah sledi le še zaslužena malica. Odvisno od tega, kje ste kri darovali, lahko njena sestavina močno niha – vse od pasulja in klobase do sadja, jogurta in sendvičev. Pa mimogrede, poleg malice v Ljubljani dobite še brezplačno parkiranje v Šempetrski parkirni hiši.

KRVODAJALSTVO V SLOVENIJI

V Sloveniji je letno opravljenih okoli 90 tisoč odvzemov krvi, na ZTM-ju pa si želijo doseči 105 tisoč odvzemov, da bi tako bolje pokrili zaloge krvi, ki trenutno (najbolj pa poleti, ko je krvodajalcev manj) opazno kopnijo. Od 1.300.000 potencialnih krvodajalcev v Sloveniji jih je dejansko aktivnih 60.000, od tega vsak približno 1,5-krat letno daruje kri. Moški kri sicer lahko darujejo 4-krat, ženske 3-krat letno. Takšna omejitev je pomembna zaradi časa, potrebnega za obnovo krvi – še posebej se pri krvodajalcih pozna znižanje zaloge železa.

Vsa kri je po odvzemu testirana za prisotnost označevalcev hepatitisa B in C, aidsa in sifilisa – v primeru, da je kateri od testov pozitiven, darovalca zaupno obvestijo in po potrebi pokličejo na odvzem vzorca krvi za ponovitev testiranja. Lahko pa se udeležiš krvodajalskih akcij.

KAJ NI FINO, KO SREDI TAKO MRZLE ZIME, DA JO KOMAJ PRENAŠAŠ, DOBIŠ V TRGOVINI SVEŽ, RDEČ PARADIŽNIK, KI KAR VABI, DA GA UGRIZNEŠ? PA OSTALA ZELENJAVA IN SADJE. RES SUPER. AMPAK KAKO JE TO MOGOČE? ČETUDI JE UVOŽENO, KAKO PREŽIVI DOLGO POTOVANJE IN ŠE VEDNO IZGLEDA SVEŽE?

GENSKI INŽENIRING

Preprosto. Temu se reče genski inženiring. To je čisto pravo igranje z jako zapletenimi geni in DNA. Tehnologija nas je pripeljala tako daleč, da se lahko rastlinam dodaja, odvzema ali spreminja gene. *Bacillus thuringiensis* (B.t.) na primer, je bakterija, ki živi v tleh in vsebuje gen za tvorbo proteinov, ki so škodljivi za določene organizme. To lastnost poskušajo uporabiti pri razvoju odpornosti gensko spremenjenih rastlin na škodljivce. V vse več rastlinah se znajdejo geni bakterij, virusov, drugih rastlin, živali in celo ljudi. Sočna rdeča jagoda na primer ne potrebuje zimske jakne, da je mraz ne gane, saj lahko vsebuje gene arktičnega morskega lista. Njam! Poveča se torej odpornost na škodljivce, herbicide, podaljša se življenjska doba, izboljša se okus ... S tem postane proizvodnja rastlin obsežnejša in donosnejša. Prvi v prodaji je bil počasi mehčajoč se paradižnik. Imel je zavrt gen za mehčanje. Največ znanosti pa je v soji, bombažu in koruzi.

PLUS IN MINUS

Pa to je enkratno. Konec lakote, pestrejša prehrana, bolj kakovostna hrana, cenejši proizvodi. V čem je trik? Nič hujšega. Razen opozarjanja strokovnjakov, da se igramo z ognjem. Vse skupaj je namreč nepredvidljivo. Takšna hrana menda lahko sproži alergijske bolezni, astmo, težave s kožo pa tudi večjo odpornost bolezni na antibiotike. Z okoljskega stališča pa je zadeva taka: rastline se nekontrolirano množijo in širijo, geni se prenašajo tudi med popolnoma različnimi vrstami. Ko gensko spremenjena koruza oprashi običajno, no, kaj se zgodi? In če so gensko spremenjene rastline odporne na herbicide, res ni potrebna previdnost pri škropljenju, saj bodo herbicidi pobili samo plevel. Torej lahko tudi pretiravamo s škropljenjem – in kar naenkrat se polje kopa v herbicidnem bazenu. Zanimivo bi bilo vedeti, kam gredo vsi herbicidi, ki na rastlini ostanejo. Menda ja ne v človeški želodček? Če se rastline oprashujejo vsepovprek, bodo odpornejši postali tudi pleveli. In prihaja Super plevel. Takoj za njim pa še Super žužki. V boj z njimi gremo z močnejšimi škropivi. In ker življenje ni kot film *Umri pokončno*, se mi močno dozdeva, da bodo zmagali žužki. Po drugi strani pa vse to ni dokazano, posledice še niso znane. Morebiti ne bodo negativne, ali pa bodo v primerjavi s cenejšo, lažje gojljivo in dostopno hrano sprejemljive. Zasluge za to gre pripisati začetnikoma genskega inženiringa, Danielu Nathansu in Hamiltonu Smithu, ki sta leta 1978 prejela Nobelovo nagrado za fiziologijo ali medicino. Dejstvo, ki mu ne gre oporekati je, da je takšna hrana rešila že mnogo življenj.

Gotovo pa bodo preživele industrije, ki so si vso to čaranje z geni izmislile. Med njimi je vodilna Monsanto, v koloni za njo pa bojda korakajo še Novartis, Astra Zeneca in podobne. Na spletni strani Monsanto piše, da je to samo ena od

GENI, MORSKI LISTI IN

večno svež paradižnik

organizacij, ki pomagajo svetu pri soočanju s pomanjkanjem hrane, energije in pri ustvarjanju bolj zdrave hrane. Mogoče res. Ampak če se preko 2000 zdravnikov sprašuje o varnosti gensko spremenjene hrane, bi kazalo razmisliti o poslanstvu takšnih organizacij. In seveda se najdejo tisti, ki o tem razmišljajo. S tem mislim na Umanotero (Slovenska fundacija za trajnostni razvoj), Greenpeace in Friends of the Earth. Če pobrskaš po njihovih straneh, boš našel še marsikatero, ki strumno nasprotuje genskemu žongliranju.

OZNAČEVANJE IN VAROVALKE

V zahvalo tem organizacijam je na prodajnih policah manj oporečne hrane ali pa je vsaj prepoznavna. Zaradi neznanih učinkov so namreč v mnogih državah začeli razmišljati, da bi ljudstvu dali možnost izbire. To pa se naredi z označbo živil. Označevanje je obvezno, če proizvod vsebuje več kot 1 % določene sestavine. Hm, v brošuri Zveze potrošnikov Slovenije piše, da 60 % pakirane hrane vsebuje sojine derivate, 40 % pa koruzne. In ti lahko izhajajo iz gensko predelane koruze ali soje. No, vso srečo pri izbiranju. Dokaz, kako hitro se takšni izdelki pojavijo tam, kjer niso zaželeni, se je zgodil letošnjo pomlad. Na Nizozemskem so odkrili pošiljko koruze, v kateri je bila tudi prepovedana koruza. Kljub strogim pravilom glede označevanja in sledljivosti, ki jih je EU uvedla leta 2004, je bila to že tretja večja kršitev. Pošiljke pa prihajajo iz ZDA. Se ni za čuditi. ZDA je vodilna izmed šestih držav, v katerih se pridelava večino takšnih proizvodov.

PRED NAŠIM PRAGOM

Kot polnopravna članica EU se Slovenija sooča s polnopravnimi težavami EU. Čeden primer se je zgodil lani jeseni, ko se je v Sparu pojavil sporno obdelan ameriški dolgozrnati riž. Slovenija je sicer lansko zimo podprla Avstrijo pri prepovedi uvoza gensko spremenjene hrane in podpira tako imenovano varnostno varovalko in pravico vsake države, da se odloči za prepoved uvoza, če je mnenja, da bi organizmi škodili naravnemu okolju. Ampak ne glede na vse varovalke se gensko spremenjena hrana nenadzorovano širi in je verjetno že pri nas. Če je na svojem krožniku ne želiš, ti želim vso srečo pri lovu na gensko nespremenjene rastlinske primerke. Sicer pa ne skrbi, posledice "neškodljive" gensko spremenjene hrane se bodo pokazale šele dolgoročno. No, pa dober tek!

- ★ www.gmo-compass.org/eng/safety/environmental_safety
- ★ www.whybiotech.com
- ★ www.agbioworld.org
(newsletter / archive: Dec 13, 2000)
- ★ www.monsanto.com
- ★ www.truefoodnow.org
- ★ www.umanotera.org
- ★ www.foe.co.uk/campaigns/real_food

